

ANALYS – Kriget i Mellanösterns effekter på svensk inflation

I Riksbankens prognos väntas inflationen bli högre än vad den annars skulle varit i år och nästa år till följd av kriget i Mellanöstern. Stigande oljepriser påverkar inflationen både direkt, via drivmedelspriser, och indirekt, via högre kostnader för företag. De indirekta effekterna är troligen inte försumbara men kan inte direkt observeras i statistiken och olika sätt att uppskatta dem ger olika resultat. Kriget har också drivit upp priserna på andra råvaror från regionen, vilket även det kan öka inflationen, framförallt via varor som importeras. Men samtidigt har skattesänkningar på drivmedel både genomförts och aviserats, vilket minskar de kostnadsökningar företagen möter.

Kriget i Mellanöstern påverkar inflationen både direkt och indirekt

Den mest omedelbara konsekvensen av kriget i Mellanöstern var att oljepriserna steg. Oljepriserna påverkar KPIF-inflationen direkt, eftersom priserna på bensin och diesel ingår där. Om priset på råolja till exempel stiger från 70 till 100 dollar per fat, som det gjorde när kriget bröt ut, ökar KPIF med 0,4–0,5 procent direkt samma månad. Men stigande oljepriser påverkar även inflationen indirekt eftersom de ökar företagens kostnader, som sedan mer eller mindre brukar föras vidare till slutkunderna. De indirekta effekterna är troligen inte försumbara men går inte att direkt observera i statistiken.

De indirekta effekterna kan uppskattas med en input-outputmodell

Med en så kallad input-outputmodell kan man beräkna hur en förändring i oljepriset sprider sig i ekonomin. De beräkningarna tyder på att en oljeprisuppgång från 70 till 100 dollar per fat skulle kunna innebära en indirekt effekt som är ungefär dubbelt så stor som den direkta, och dra upp KPIF exklusive energi med maximalt ungefär 0,9 procent.³⁷

En styrka med en input-outputmodell är att den bygger på företagens faktiska kostnader och hur stor andel av dem som kommer från oljeprodukter. Den fångar även effekten av att olja används i andra produkter, som plast. Därför ger analysen en indikation på hur stora prisförändringarna totalt kan bli i konsumentledet om företagen skulle välja att höja priserna motsvarande hela kostnadsökningen. Men den ger ingen information om hur snabbt och hur mycket företagen tidigare har anpassat sina priser

³⁷ Skattningen är hämtad från en input-outputmodell som analyserar priser utifrån företagens insatsförbrukning och arbetskraftskostnader, se Glans, E. (2019), "PRIOR – NIER's input-output based cost push price model", Övrig publikation, september 2019, Konjunkturinstitutet. Se även diskussionen i "Pris- och kostnadsutvecklingen 2019–2023: Analys med en prismodell", Specialstudier, december 2023, Konjunkturinstitutet.

till ett högre pris på råolja. Den fångar inte heller andrahandseffekter från till exempel stigande inflationsförväntningar, ändrade prissättningsbeteenden eller högre löneökningstakter. Analysen bygger samtidigt på att priset blir permanent högre, och bortser från att effekten skulle bli mindre om priset på olja faller tillbaka igen.

Indirekta effekter kan också uppskattas med ekonometriska metoder

Ett annat sätt att uppskatta de indirekta effekterna är att använda modeller skattade på historiska data. Istället för att anta ett direkt och fullständigt genomslag använder man då en ekonometrisk metod för att beräkna hur sambandet mellan oljepriser och inflation tidigare har sett ut i genomsnitt.

Riksbanken publicerade en sådan skattning från en VAR-modell 2008. Den tydde på att de indirekta effekterna i genomsnitt varit ungefär lika stora som de direkta effekterna, men fördelat över två år.³⁸ Konjunkturinstitutet redovisade liknande resultat i en studie från 2016.³⁹ Båda studierna beräknade inflationseffekter vid en permanent förändring i oljepriset med 10 procent. Enligt dem skulle KPIF exklusive energi kunna stiga med 0,4–0,5 procent om priset steg från 70 till 100 dollar. Att oljepriserna skulle bli permanent högre är dock inte ett särskilt realistiskt antagande och effekten skulle bli mindre om priset på olja faller tillbaka igen.

I en nyare studie från Riksbanken skattas effekter av oljeprischocker.⁴⁰ I den blir genomslaget från en oljeprisförändring ungefär två gånger så stor på KPIF exklusive energi som den direkta effekten på KPIF. Om oljepriset stiger från 70 till 100 dollar skulle det alltså kunna dra upp KPIF exklusive energi med ungefär 0,9 procent efter ungefär ett år. Resultatet är dock känsligt för vilken skattningsperiod man väljer. Om skattningarna görs med data från perioden före höginflationsåren 2022 och 2023 blir effekterna mindre och mer i linje med tidigare ekonometriska studier.⁴¹

Priser påverkas olika mycket och olika snabbt

Olika priser påverkas olika mycket och olika snabbt av en förändring i oljepriset. I diagram 26 redovisas resultat från modellskattningar som visar att priserna på transporter (där drivmedel ingår) påverkas relativt direkt medan priserna på annan mer tjänsteintensiv konsumtion påverkas senare. Förändringar i transportpriserna påverkar inflationen mest, följt av priserna på livsmedel och boende.

³⁸ Se M. Bjellerup och M. Löf (2008), "Oljeprisets effekter på svensk inflation", Ekonomiska kommentarer nr 4, Sveriges riksbank.

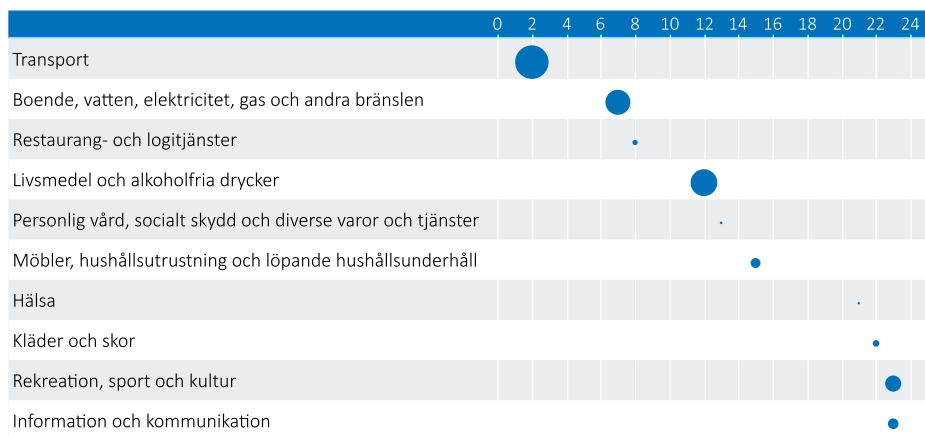
³⁹ Se Förstudie: "Råoljeprisets betydelse för konsumentpriserna", Konjunkturläget, mars 2016. Konjunkturinstitutet.

⁴⁰ Se A. Czarnota (2026), "The Effects of Oil Price Shocks on the Swedish Economy", Staff memo, juni, Sveriges Riksbank

⁴¹ Data tyder på att genomslaget kan bli större under höginflationsperioder. Vi har nyligen haft en "höginflationsregim" där företagens kostnader och efterfrågan har rört sig ovanligt mycket och företagen har vältrat över mer av sina kostnader till försäljningspriserna än tidigare. Se till exempel S. Durakovic, J. Johansson och O. Tysklind (2025), "Lärdomar från höginflationsperioden", Penning och valutapolitik, 2025:2, Sveriges riksbank och C. Borio, M. Lombardi, J. Yetman och E. Zakrajšek (2023), "The two-regime view of inflation", BIS papers No 133, Bank for International Settlements.

Diagram 26. Estimerade oljepriseffekter på olika delkomponenter i KPIF

Tid för maximal effekt (månader) och relativ storlek på effekt

Anm. Diagrammet visar hur lång tid det dröjer från att oljepriset förändras till att maxeffekten på prisnivån nås. Storleken på bubblan visar bidraget till den totala KPIF-inflationen beräknat som maxeffekten multiplicerat med vikten för respektive index. Maxeffekten baseras på beräkningar i staff memot "The Effects of Oil Price Shocks on the Swedish Economy", juni 2026, Sveriges riksbank.

Källor: SCB och Riksbanken.

Kriget har även påverkat andra råvarupriser

Sedan kriget bröt ut har även priserna på andra råvaror som produceras i Mellanöstern gått upp. Det gäller även råvaror som normalt inte brukar stiga tillsammans med oljepriserna, som naturgas, helium, svavel och urea. Det finns även risk för att det uppstår brist på vissa insatsvaror. Allt detta kan öka inflationen.

Men samtidigt som råvarupriserna har stigit har skatterna på energi sänkts, både i Sverige och i omvärlden. Regeringen väntas sänka skatterna ytterligare, vilket innebär att priset på drivmedel i Sverige kommer vara tillbaka nära nivåerna som rådde innan kriget bröt ut. Det motverkar att företagens energikostnader stiger som en följd av kriget och minskar deras behov av att höja priserna till slutkunderna.

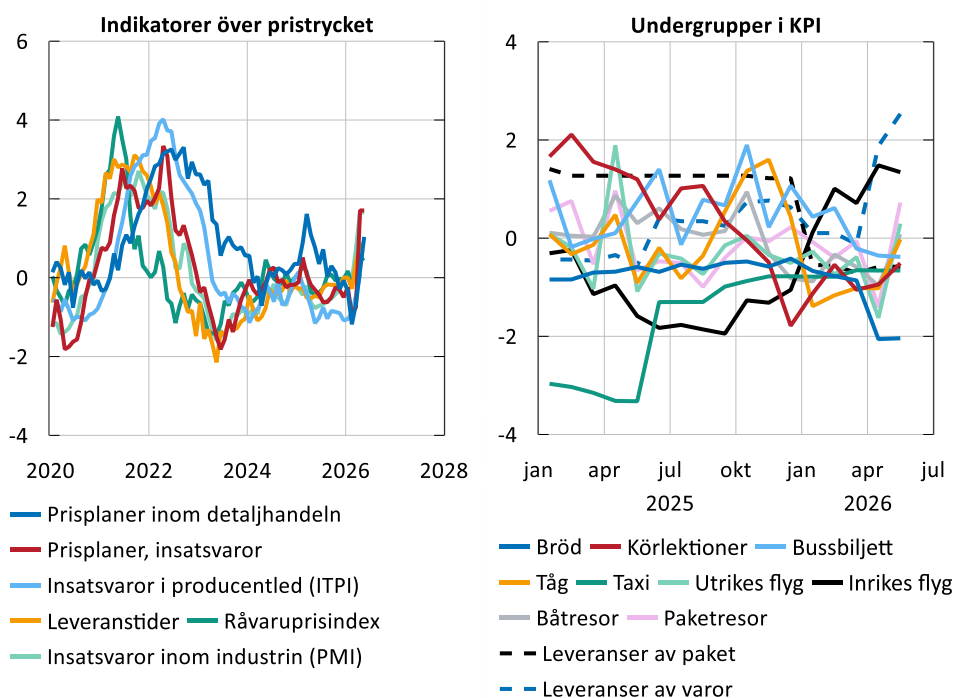
Indikatorer visar ökat kostnadstryck i tidiga led

I enkätdata till och med maj syns en ökning i månadsindikatorerna över prisutvecklingen i tidiga produktionsled. Bland dessa indikatorer borde det tidigt synas om något är på väg att hända med inflationstrycket. I diagram 27 visas till exempel att prisplanerna bland insatsvaruproducerande företag och att företagens bedömning av de egna insatsvarupriserna har stigit. Företagen anger även att leveranstiderna har ökat något, vilket kan vara en indikation på att det är brist på vissa insatsvaror. Ökningarna är dock inte lika stora som under 2021 och 2022 efter pandemin och Rysslands invasion av Ukraina och det finns ännu inga tydliga tecken på ovanliga prishöjningar i mer konsumentnära branscher. I Riksbankens företagsundersökning uppger företagen att

det inte råder någon brist men att kostnaderna ökat, vilket man delvis väntas föra vidare till slutkunderna.⁴²

Det går också att följa prisutvecklingen på mer detaljerad nivå i konsumentledet där man först borde se genomslag från högre kostnader. I statistik till och med maj finns ännu inga tydliga tecken på att priserna i konsumentledet har börjat öka snabbare på några särskilt energiintensiva varor (se diagram 27).

Diagram 27. Indikatorer över pristrycket samt energiintensiva undergrupper i KPI
Standardavvikelse

Anm. Insatsvaror i producentled (ITPI) och råvaruprisindex mäts som årlig procentuell förändring, inköpschefsindex som index och prisplaner som netttotal (vänster). Undergrupper i KPI mäts som årlig procentuell förändring (höger). Serierna är standardiserade från år 2000.

Källor: Economist, Konjunkturinstitutet, SCB, Swedbank och Riksbanken.

Kriget i Mellanöstern bidrar till högre inflation

Sammantaget väntas kriget i Mellanöstern och de stigande energipriserna få vissa, men begränsade, indirekta effekter på svensk inflation. Det som talar för att effekterna blir begränsade är att efterfrågan är dämpad och att priset på olja endast förväntas vara tillfälligt högt enligt terminspriseringen. Dessutom är de mer långsiktiga inflationsförväntningarna väl förankrade. Därtill finns flera andra faktorer som håller inflationen nere i år, bland annat de skattesänkningar på drivmedel som genomförts och aviserats och som bland annat minskar drivmedelskostnaderna både för hushåll och företag. De indirekta effekterna väntas höja KPIF-inflationen med som mest cirka 0,4 procentenheter 2027.

⁴² Se "En ny svart svan som fördröjer återhämtningen", Riksbankens företagsundersökning, maj 2026.